

Este o banalitate să spui despre cineva că este veșnic tânăr (de la Alecsandri încoace), dar „adolescența” scriitorului Radu Cosășu ține de „fronda” sa permanentă, de lipsa prejudecăților și proșpețimea ideilor.

S-a născut la Bacău, orașul „de plumb” al lui Bacovia, dar și al unor mai steniți creatori. A debutat devreme, din timpul școlii, în „Revista elevilor” în 1948, apoi colaborează la presa cotidiană și cea din armată, în timpul stagiului militar semnând Radu Costin. Debută în volum, în 1952, cu reportaje, apoi publică *Opiniile unui pământean*, se remarcă prin acuitatea observației și umor, în ciuda „obligativității” de a se exprima cu entuziasm față de realizările socialiste” (se poate că era și convins de ele). În 1965, cu volumul *A înțelege sau nu*, încearcă o retrospectivă a primilor ani de după război. *Maimuțele personale* este un roman publicat în 1968, cu accente pe etică socială. De la entuziasmul juvenil, romantic din anii adevăratei adolescențe, la analiza matură și apoi la satira incisivă „îmbrăcată” în farmec scriitoricesc, de la soldatul în termen care îi scria Ninei Cassian, în anul 1951, reproșându-i spiritul „mic-burghez”, la Radu Cosășu de astăzi este un drum lung și greu încercat de răsturnări valorice. Dispoziția sa din ultimii ani aș defini-o cu propriile sale cuvinte dintr-o tabletă dedicată prietenului Zigu Ornea, la un an de la dispariția acestuia - „Cel mai greu este să fii un Orfeu evreu și român”. Un alt prieten, de altă factură, dar la fel de nobil în spirit, a fost Radu Albala, de la numele căruia Cosășu propune verbul „a albala”.

Cunoscut în România, dar și în Israel, unde are rude, în special mătuși, scriitorul a inventat un „tratament de mătușologie”, dar critica literară din ultimii ani a remarcat în mod deosebit *Supraviețuirile*,

printre care și *Opoveste cu soldatul Bombea Vasile*, care traversează variate situații precum „bravul” Svejik, iar în literatura post-sovietică „soldatul Cionkin” al lui Voinovici. *Supraviețuirile* au fost reeditate (după cele din 1973-1989) în două volume la Editura Fundației Pro, *Rămășițe mic-burgheze și Armata mea de cavalerie* (trimitere, numai în

titlu, la Isac Babel); a urmat al treilea și va veni al patrulea. Evident, este un „parcurs” autobiografic privit cu un binoclu întors. Mircea Iorgulescu a evaluat corect demersul, intitulându-și cronica „Adevărul integral și artistic”. Tabletele din „Dilema” și „Dilema veche” ale lui Cosășu s-au constituit în repere pentru cititori, umorul său fiind bine susținut de o cultură diversă, de la istorie la literatură, la muzică, cinema, la sport, asociere fiind aparent „aiuritoare” (Bovary, Chopin, Brassens, Brel, cowboys, filosofi etc.). Una dintre tablete amintește de dicționarul absurd alcătuit cândva de Flaubert. Un volum promis de Cosășu avea ca titlu provizoriu „Insificarea la noi, pe Boteanu”, pornind de la o exprimare bălbăită a lui Ceaușescu. Din bibliografia lui Cosășu nu pot fi omise *Un august pe un bloc de gheață* (1971), *Viața în filmele de cinema* (1972), *O viețuire cu Stan și Bran* (1981), *Logica* (1985), *Sonatine* (1987) și, în 1993, *Mătușile din Tel Aviv*.

Despre *Logica*, publicată la Editura Pro, în 2004 - cel de-al treilea volum al *Supraviețuirilor* -, Marius Chivu spune, în „România literară” (noiembrie 2004), că sunt „confesiuni ale unei minți tinere”. Mai devreme cu un an, în 2003, Paul Cernat, în „Observator cultural”, scria despre Cosășu că este „un Chaplin pe un bloc de gheață”. Este interesant că Radu Cosășu și-a reeditat cărțile dinainte de 1989 fără a interveni cu modificări, eoul fiind cu totul altul, ceea ce denotă existența unor „chei” pe care cenzura partinică nu le știa.

În 1997, Cosășu publică, la Editura Hasefer, *Supraviețuire cu Oscar*, o antologie din cele șase volume anterioare de *Supraviețuire*. Concomitent, numele său este prezent, sporadic, în presa literară („Contemporanul”, „România literară”, în reviste din țară), și, desigur, săptămânal în „Dilema veche”. Cel care spunea undeva că „ironia este o măgărie”, a fost și este iubit și apreciat de mulți oameni de cultură din România.

Cu ocazia împlinirii a 70 de ani de viață, în „Realitatea Evreiască” au fost „înregistrate” o serie de interesante mărturii. Al. Paleologu spunea că are un „bunic comun” cu Cosășu, pe I.L. Caragiale. Paul Cornea, un statornic prieten, scria despre „secretul de fabricație” al lui Cosășu. Andrei Pleșu afirma: „Sprințarul Mitică e dublat, periculos, de un personaj kafkian, vorbind de «abisalitatea luminoasă» a acestuia” (Cosășu a recurs, undeva, la un joc de cuvinte, „a bisală” - în idiş, înseamnă „puțin”). Magdalena Boiangiu recunoaște că „îi-e rușine să-i spui cât îl iubești”. Aceeași admirație le-a trezit Cosășu regretaților Zigu Ornea, Dumitru Solomon, Laurențiu Ulici, Ov. S. Crohmalniceanu, cât și contemporanilor I. Schechter, Virgil Duda, Al. Mirodan - confrății din Israel -, ca și Ecaterinei Oproiu, lui Geo Șerban ș.a.

Radu Cosășu se apropie, cu fiecare an, cu fiecare aniversare, tot mai mult de fericita tinerețe a înțelepților umoriști din toate timpurile, căci „ridendo castigat mores”.

BORIS MARIAN

Fericită simbioză între artă și știință

O viață trăită în lumea antichității greco-latine, cu neostoită pasiune pentru studiul unui tezaur: filologia clasică. Așa ar putea fi definită cea care, de curând, a împlinit 80 de ani: prof. univ. dr. Lucia Wald. Sunt peste 50 de ani de când Lucia Wald

contrapuntează, prin aceste bucurii ale spiritului, urâtenile, nedreptățile, suferințele la care a fost martoră, de-a lungul unei existențe traversând zburciumul secolului XX și neliniștitorul început de secol XXI. Studiul, biblioteca, cărțile care-i poartă semnătura, cariera universitară mult prețuită, tinerii doctoranzi care o preferă, pentru că știe să confere relațiilor magistru-discipol nu doar consonanța spirituală, dar și prietenia, afecțiunea unui suflet frumos și, structural, tânăr, sunt doar câteva repere ale unei prezențe de altitudine în lumea intelectualității românești, ale unui nume care face cinste obștii noastre.

Lucia Wald a vrut dintotdeauna și a reușit să transforme echilibrul - și acesta fragil - al naturii în normă de viață. N-a fost și nu e ușor să-ți impui să privești înspre partea bună a lucrurilor, să-ți spui în fiecare dimineață „am pentru ce trăi”. Dar simulând-stimulând, cum recomandă Lovinescu, poți atrage bunăvoința sorții. Din anii liceului, studiul a însemnat, pentru ea, viață. *Per aspera ad augusta*. Pe căi aspre spre lucruri nobile. Un aforism deprins de la profesorii Liceului „Oltea Doamna” din Iași. Curând, însă, cerul lăuntric al adolescenței voind să respire aerul tare al înălțimilor spiritului avea să fie sfâșiat de Holocaust. A trăit, întâi, momentul în care i s-a cerut să-și retragă actele de la școală pentru că era evreică. Apoi - „duminica aceea”, de 29 iunie '41, când, ascunsă într-o cămaruță fără geam, în locuința lor, aflată chiar vizavi de prefectura de poliție, a auzit țâcănit de mitraliere. Aștepta ca, în orice clipă, ea și familia ei să fie descoperiți și împușcați. Pe urmă a cunoscut spaima că tatăl și fratele ei, luați, a doua zi, de o patrulă să spele sângele din curtea Prefecturii, nu se

continuu să trăiască prin ceea ce există nepieritor în om. O consfințesc și laurii Premiului Academiei (1994), titlul de „Femeia Anului” pentru merite deosebite în domeniul lingvisticii, acordat de Centrul Internațional din Cambridge, pe 1997 ș.a.

Modelatoarea de conștiință prin vocația pedagogică, Lucia Wald întrupează o fericită simbioză între artă și știință, între puterea de a visa și pronunțatul simț al realului, între lacrimă și senină împăcare cu lumea.

IULIA DELEANU

Modelatoarea de conștiință

LUCIA WALD 80

ziua lucra la „Socec-Lafayette”, noaptea învăța. Avea, acum, de dat un examen dur cu sine și cu lumea: să-și construiască o viață, un destin, fără a face compromisuri cu sine însăși. Un examen luat *magna cum laudae*. În scurt timp, însă, avea să înfrunte aberațiile totalitarismului. Azi se discută liber despre procesul halatelor albe, despre lichidarea lev-Sectiei, despre Gulag. Dar, în '52, când colegul ei de catedră, profesorul Alexandru Graur, a fost scos din facultate sub pretextul că ar fi criticat lucrările lui Stalin, a comenta asemenea gesturi putea să coste viața... Și, totuși, ea a avut curajul de a-i fi în preajmă, când mulți alții l-au ocolit.

Studiul scriitorilor antici i-a fost baricadă și mod de supraviețuire. *Non omnis moriar*. Nu voi muri de tot, căci opera imi va supraviețui, scria Horațiu, conștient că singura posibilitate a efemeridei care suntem de a ne sustrage limitelor biologice rămâne lucrarea spiritului. Iar cele peste 150 de studii și comunicări științifice, publicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, numeroasele cărți de referință în lingvistica românească contemporană, din care rețin doar câteva titluri - „Scurtă istorie a lingvisticii”, „Progresul în limbă”, „Fonetica indo-europeană”, „Lingviști și filologi evrei din România”, „Pagini de teorie și istorie a lingvisticii” ș.a. - sunt un argument forte că Lucia Wald face parte dintre cărturarii de stirpe aleasă

Modelatoarea de conștiință prin vocația pedagogică, Lucia Wald întrupează o fericită simbioză între artă și știință, între puterea de a visa și pronunțatul simț al realului, între lacrimă și senină împăcare cu lumea.

Adolescența și înțelepciunea lui RADU COSĂȘU la 75 de ani

RADU LUPU 60

Brașoveanul din Galați

puternice i-au răsplătit stilul elegant, finețea execuției, temperamentul tumultuos.

La 30 noiembrie 2005, Radu Lupu împlinește 60 de ani.

Și-a început studiile de pian la vârsta de șase ani cu Lia Busuioceanu, iar la 12 ani debutează

în public cu compoziții proprii. La Conservatorul din Moscova, unde exista o tradiție recunoscută a unor mari pedagogi, studiază cu profesorul Heinrich Neuhaus, o celebritate (n. 1888), ce i-a avut ucenici pe Richter, Ghilels, Zak.

Din 1965 se afirmă pe plan internațional: Premiul „Beethoven” la Viena, „Van Cliburn” (1966), „Enescu” (1967), la Leeds în 1969. În 1970 cântă cu Orchestra din Berlin, la Festivalul de la

Salzburg, apoi la Viena, cu Ricardo Mutti, la Londra (1981). Concertează în S.U.A., în numeroase orașe, cu Daniel Barenboim ș.a. (la Boston, Chicago, Cleveland, Philadelphia, Los Angeles, Atlanta, Denver). Este considerat un maestru în interpretarea compozițiilor lui Beethoven, Brahms, Mozart, Schubert. Printre multe înregistrări se înscriu și acelea cu Israel Philharmonic, sub conducerea lui Zubin Mehta.

Din Japonia și China, în Europa și S.U.A., Radu Lupu este peste tot binevenit, întâmpinat cu aplauze entuziaste. La Festivalul „Enescu” din 1995, el a evoluat la București alături de Lorin Maazel și violonista Silvia Marcovici.

Renumele lui Radu Lupu, originar dintr-o familie evreiască din Galați, crescut la Brașov, se apropie azi de cel al unui alt mare artist din secolul XX, violonistul Yehudi Menuhin, și el un „perfectionist” de geniu.

B. MEHR

Un ziarist de demult ȘTEFAN TITA

Ștefan Tita (Teodor Solomon) s-a născut la 14 august 1905 și s-a stins din viață la 1 septembrie 1977. În ferparul publicat de Uniunea Scriitorilor se menționa debutul său din anii studenției la Drept, cu versuri, dar în interbelic, el s-a dedicat mai mult publicisticii la „Aurora”, „Adevărul”, „Dimineața”, „Zorile”, „Libertatea”, „Lumea nouă”, „Facla”, „Cuvântul liber”, „Viața Românească” ș.a.

În 1938, publică romanul *Avantajul de a fi câine*. După război, se dedică literaturii pentru copii și tineret, dar face și traduceri și adaptări pentru teatru din Cehov, Molière, Cronin, Nușici, scrie proză SF, texte pentru Radio și Tv.

De formație politică social-democrat, a colaborat - înainte și după război - cu Ion Pas, Ștefan Voitec, Lotar Rădăceanu. Tot în interbelic a publicat în jurnale antifasciste din Europa, alături de Karel Čapek, Bertholt Brecht. Al. Raicu, care i-a fost prieten, l-a vizitat adesea,

în ultimii ani de viață, în apartamentul său de lângă Hala Traian. Discret, modest și extrem de harnic, Ștefan Tita a fost iubit de colaboratori. Profesionist al literelor, a scris mult, fiind cunoscut și în străinătate cu *Fabule pentru adulți*. A avut numeroase colaborări la presa evreiască din interbelic, în România, Polonia, Germania, Franța. A fost secretar de redacție la „Adevărul literar”, în anii '30, redactor-șef la „Dreptatea”, „Aurora” etc. Era un admirator al lui Montesquieu și Swift, din care s-a inspirat în producțiile sale literare. Igor Șerbu (azi, I. Schechter), pe când trăia în România, îl compara cu Sancho Panza al lui Cervantes. Tita a publicat, printre multe proze, și un „Nou Decameron” (zece povestiri).

Ignorat astăzi, Ștefan Tita merită o reevaluare ca scriitor și publicist. (B.M.M.)

100 de ani de la naștere

